

2024 -cü ildə Azərbaycanın ev sahibliyi ilə keçirilən COP 29 iqlim dəyişiklikləri ilə mübarizə sahəsində uzun illər davam edən qlobal səyələrin ən əhəmiyyətli mərhələlərindən biri kimi tarixə daxil oldu. Bu konfrans həm təşkilati mükəmməllik, həm qlobal iqlim maliyyəsi ilə bağlı konkret razılaşmalar, həm də bərpa olunan enerji, adaptasiya, innovasiya və sosial inklüziyiv sahələrində əldə etdiyi nəticələrlə əvvəlki bir çox tədbirlərdən fərqləndi. COP29-un uğurunun əsasında dayanan əsas amillər onun həm diplomatik, həm iqtisadi, həm də ictimai müstəvиде real təsir yarada bilən qərarlarla zəngin olması idi.

Konfrans dünyanın müxtəlif çətinliklərlə üzləşdiyi bir dövrdə qlobal həmrəyliyi gücləndirmək yanaşı, iqlim gündəliyinin geləcək onilliklər üçün əsas istiqamətlərini müəyyənənəşdirdi və yeni mərhələnin başlanğıc nöqtəsinə çevrildi.

COP29-un tarixə uğurlu tədbir kimi düşməsinin ilk səbəbi onun təşkilati səviyyəsi ilə bağlı oldu. Tədbirə dünyanın yüzlərlə ölkəsindən gəlmiş minlərlə nümayəndənin rahat və təhlükəsiz şəkildə iştirakı təmin edildi. Müzakirə zalları, işçilər, analitik mərkəz forumları, gənclər və QHT platformları ele yüksək səviyyədə qurulmuşdu ki, müxtəlif sahələrin təmsilçiləri arasında koordinasiya və əməkdaşlıq heç bir çətinlik yaratmadı. Konfransın logistikasının dəqiq planlaşdırılması və təşkilatı işlərin səmərəliyi beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən xüsusi qiymətləndirildi. Bu, COP29-u yalnız müzakirə meydani deyil, həm də nümunəvi qlobal tədbir standartı kimi göstərdi.

COP29-un en mühüm nəqliyyətlərindən biri uzun illərdir qlobal siyasetdə ən ziddiyətli və çətin məsələlərdən biri olan iqlim maliyyəsinin həllinə nəzəreçərpəcək şəkildə yaxınlaşması idi. İnkişaf etməkdə olan dövlətlərin "yaşıl keçid", adaptasiya və iqlim risklərinə davamlılıq sahəsində maliyyə ehətiyacının qarşılığması artıq zərurət olmaqdandır. Bu, bəşəriyyətin ortaq öhdəliyinə çevrilib. COP29-da inkişaf etmiş ölkələr tərəfindən 2030-cu ilə qədər iqlim maliyyəsinin artırılması, köçürülmə mexanizmlərinin şəffaflaşdırılması və yeni fondların yaradılması barədə əldə olunan razılaşmalar konfransın ən böyük tarixi nəqliyyəti hesab edildi. Bu qərarlar xüsusiələ Afrika, Asiya və Latin Amerikasının iqlim problemləri ilə mübarizə aparan regionları üçün həyatı əhəmiyyət daşıyırı.

COP29-un qəbul etdiyi maliyyə öhdəlikləri heç də rəsmi sənəd olaraq qalmaq üçün deyil, konkret layihələr, texnologiya transferi, təlim programları və ekoloji modernizasiya üçün tətbiq edile biləcək real resurslara söykəndirdi. COP29-un uğurunun daha bir mühüm tərəfi bərpa olunan enerji və innovasiya sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi oldu. Konfrans enerji keçidi prosesində yeni istiqamətlər açdı və ölkələr arasında alternativ enerji texnologiyalarının tətbiqini sürətləndirəcək tərəfdəşlıqlar yaradı. Güneş və külək enerjisi, hidrogen istehsalı və saxlanması, karbon tutma və istifadə texnologiyaları, enerji effektivliyi sistemləri kimi sahələrdə beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivələri konfransda real, tətbiq edile bilən öhdəliklərə çevrildi. Bu təşəbbüsler bir tərəfdən qlobal karbon emissiyalarının

azalmasına töhfə verəcək, digər tərəfdən isə yaşlı iqtisadiyyatın genişlənməsi üçün böyük investisiya axını yaradacaq. COP29 təkcə iqlim diplomatiyası platforması olaraq qalmadı, eyni zamanda praktik enerji transformasiyası mərkəzinə çevrildi.

Konfransın qlobal miqyasda uzunmüddətli təsiri də diqqətlayıcıdır. COP29-da qəbul olunan qərarlar dövlətləri 2030-cu il iqlim hədəflərini daha ciddi şəkildə həyata keçirməyə sövq edir. Paris Sazişinin məqsədlərinə uyğun milli planların yenilənməsi, emissiyaların azaldılması üzrə yeni strategiyaların hazırlanması və iqlim risklərinin idarə edilməsində beynəlxalq koordinasiyanın gücləndirilməsi konfransın gələcək onillikdə ən böyük təsirlərindən biri kimi çıxış edir. Beleliklə, COP29 yalnız bir beynəlxalq tədbir deyil, qlobal iqlim siyasetinin yeni mərhələsinin başlanğıcı kimi tarixə yazıldı. COP29-un uğuru planetin gələcəyə daha inamlı baxmasına, dövlətlərin isə iqlim öhdəliklərini daha ciddi şəkildə yerinə yetirməsinə zəmin yaratdı. Bu tədbir iqlim diplomatiyasının tarixində xüsusi yer tutaraq, qlobal həmrəyliyin gücünü bir daha nümayiş etdirdi. Bu, həm də Azərbaycanın mühüm bir uğuru idi. Bu uğurun böyüküyü Braziliyada keçirilən COP30 fonunda özünü olduqca qabarlıq bürüze verir.

COP30 iqlim konfransı Braziliyanın Para ştatının şimalında yerləşən Belem şəhərində 10-21 noyabr tarixlərində keçirilib. Burada coxsayılı incidentlər tədbirə ciddi kölgə salıb. Məsələn, Belem şəhərində keçirilən BMT-nin iqlim konfransında yanğıın baş verib, rəsmi tədbirlərin keçirildiyi binalardan biri alovlanıb. Yanığın altı dəqiqəyə nəzarət altına alınsa da, tədbir təşkilatçıları təhlükəsizlik məqsədilə bütün məkanı yeddi saat bağlamağa məcbur olub. Tehlükəsizlik personali pavilyonları metal baryerlərə qoruyub. Yanığın səbəbi ilə iştirakçılar danışqları dayandırımlı, əşyalarını götürmək və pavilyondan uzaq otaqlara keçmək məcburiyyətində qalıblar. Bu hadisə COP30-un təşkilat və tehlikəsizlik sistemlərində bezi çatışmazlıqların mövcud olduğunu göstərir. COP30 iqlim sammitində enənəvi yerli geyim geyinmiş bir qrup insanın konfrans zalına basqın etməsi ilə etirazçılar tehlikəsizlik işçiləri arasında qarşıdurma baş verib. Belə ki, rəngli tük baş geyimli onlarla insan zirvənin "Mavi Zona"ya hücum edib, bundan sonra mühafizəçilər onların qarşısını almağa cəhd ediblər. Etirazçılardan birinin əlində "Meşələrimiz satılmış" yazılmış pankart daşıdığı bildirilir. Gözənlənləndən fərqli olaraq, Braziliyada keçirilən COP30-a maraq da az olub. Bir çox

Qalmaqqallı COP30 - Bakıdakı COP29-un möhtəşəmliyini bütün dünya gördü...

dünya liderləri konfransda iştirakdan imtina edib. Afrika Vətəndaş Cəmiyyətinin üzvləri isə ümumiyyətlə prosesdən kənar qalıblar. Onlar COP30-la bağlı təşkilati məsələlərde ciddi çətinliklərlə üzləşdiklərini bəyan ediblər. Neticədə, Belem Liderlərinin Zirvə Toplantısında az sayda təmsil olundu - cəmi 10 dövlət başçısı burada iştirak etdi, Bakıda isə 50-dən çox lider var idi. Azərbaycan paytaxtında keçirilən Liderlərin Zirvə Toplantısında qardaş Türkiye, Özbəkistan və Qazaxıstan prezidentlərindən tutmuş Büyük Britaniyanın, Belçikanın baş nazirinə, Mongolustan, Boliviya, Mavritaniya prezidentləri və lordaniya Kralına qədər bir çox dünya liderləri bir araya gəldi. ABŞ bu il Belemə nümayəndə heyəti göndərədi, halbuki keçən il Amerika nümayəndə heyəti Bakıdakı müzakirələrdə fəal iştirak etdi. COP30-da rekord sayıda qalıq yanacaq lobbiçisi iştirak edib, onların sayı 1600 nəfərdən çox olub. Bu lobbiçilərin sayı, ev sahibi Braziliya istisna olmaqla, demək olar ki, hər ölkənin nümayəndə heyətlərindən çox olub. İkincisi, bölgədə yağan leysan yağışları nəticəsində konfrans məkanını su basıb.

Bir neçə xarici media organının məlumatına görə, bəzi nümayəndələr buna görə konfrans zallarına ayaqyalın girmək məcburiyyətində qalıblar. Almaniya kansleri Fridrix Merzin COP30 iqlim sammitine etdiyi səfərlə bağlı təhqiqəmiz şəhəri də yaddaşlardan silinməyib. Merz Berlində bildirib ki, onunla birləşdə səyahət edən jurnalistlər Belem şəhərini tərk edə bildiklərinə görə şaddırlar. Berlində keçirilən ticaret konfransında Merz rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətində heç kimin Belemdə qalmaq istəmədiyini və hamının ayrılmaga şad olduğunu söyləyib. O, xüsusi

biz Almaniyaya qayıtdıq". Braziliya prezidenti Lula da Silva kanslerə şəhərin mədəni həyatı ilə tanış olmağı tövsiyə edib. Onun sözlerine görə, Belem kansibdir, lakin onun sakinlərinin qonaqpərvərliyi misilsizdir.

Nahid SALAYEV